

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/97740,Wyjatkowa-generacja-Wystawa-IPN-Pokolenie-Baczynskiego.html>

Wystawa „Pokolenie Baczyńskiego” w Łodzi. Fot. Jacek Trajdos (IPN)

WYSTAWA

Wyjątkowa generacja. Wystawa IPN „Pokolenie Baczyńskiego”

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: PAWEŁ ROKICKI 30.12.2021

Stali się trzonem Polski Walczącej: dali dowody bezprzykładnego bohaterstwa na barykadach Powstania Warszawskiego czy też w długotrwałej powojennej partyzantce. Ci, którzy przeżyli, podnosili kraj z ruin i podtrzymywali starania o

odzyskanie wolności. Wielu stało się przewodnikami dla potomnych i strażnikami najważniejszych wartości.

Byli pierwszym pokoleniem wychowanym w niepodległej Polsce. Wyrastali w duchu służby bliźnim i Ojczyźnie, kształcili się z nadzieją, że przyczynią się do rozwoju kraju. Zamiast tego u progu dorosłości stanęli wobec kataklizmu II wojny światowej, który obrócił w gruzy ich świat i marzenia.

Stali się wówczas trzonem Polski Walczącej: dali dowody bezprzykładnego bohaterstwa na barykadach Powstania Warszawskiego czy też w długotrwałej powojennej partyzantce przeciwko komunistycznemu zniewoleniu. Kwiat ich pokolenia poległ w walce, jak poeta Krzysztof Kamil Baczyński, lub został wymordowany przez najeźdźców. Wielu doświadczyło piekła niemieckich i sowieckich obozów.

Ci, którzy przeżyli, podnosili kraj z ruin i podtrzymywali starania o odzyskanie wolności. Wielu stało się przewodnikami dla potomnych i strażnikami najważniejszych wartości. Wśród nich byli Karol Wojtyła, któremu przypadło zadanie kontynuowania misji św. Piotra, oraz Ryszard Kaczorowski – ostatni prezydent RP na uchodźstwie. Pokolenie to przeniosło etos dawnej Rzeczypospolitej do Polski odrodzonej po 1989 r. Jego ostatni przedstawiciele mają już sto lat. Odchodząc, pozostawiają po sobie pamięć najtragiczniej doświadczonych, ale i najpiękniejszego pokolenia, jakie dotychczas wydał nasz naród.

W związku z ustanowieniem przez Sejm RP roku 2021 Rokiem Krzysztofa Kamila Baczyńskiego pion edukacyjny Instytutu Pamięi Narodowej przygotował wystawę plenerową pt. „Pokolenie Baczyńskiego”, przybliżając sylwetki kilkudziesięciorga przedstawicieli tej wyjątkowej generacji. Wystawa składa się z części ogólnopolskiej oraz trzynastu wersji regionalnych, przygotowanych przez oddziały i delegatury IPN z całego kraju.

Wystawa „Pokolenie Baczyńskiego” w Krakowie. Fot. Janusz Ślęzak (IPN)

Plejada bohaterów

Wśród postaci zaprezentowanych na wystawie znaleźli się m.in. poeci Tadeusz Gajcy „Topór” i Józef Szczepański „Ziutek”, którzy podobnie jak Baczyński polegli w Powstaniu Warszawskim w 1944 r. Przypomniani zostali także ich mniej znani rówieśnicy z całej Polski, którzy walczyli w szeregach podziemia niepodległościowego, np. konspirator Narodowej Organizacji Bojowej z powiatu wrzesińskiego Jarogniew Zdzisław Wojciechowski, ujęty i stracony przez Niemców w Dreźnie 24 sierpnia 1942 r.; por. Jan Bałda „Żbik”, referent propagandy Inspektoratu ZWZ/AK w Rzeszowie, który poległ w walce w 1943 r.; łączniczka AK z Białostoczczyzny ppor. Jadwiga Dziekońska „Jadzia”, poległa z rąk wroga w 1943 r.; projektantka symbolu graficznego Polski Walczącej Anna Smoleńska „Hania”, zamordowana przez Niemców w obozie koncentracyjnym Auschwitz w 1943 r.; łączniczka AK z Wilna i wieloletnia łagierniczka Aniela Dziewulska-Łosiowa „Krystyna” oraz dowódca partyzancki z Lubelszczyzny Stanisław Łukasik „Ryś”, stracony w więzieniu na Mokotowie w 1949 r.

Do niemal zupełnie zapomnianych bohaterów należy urodzona i wychowana w Mińsku na sowieckiej Białorusi Regina Pleśniewicz „Majewska”, która swe przywiązanie do polskości udokumentowała pracą w mińskiej ekspozyturze wywiadu Komendy Głównej AK w latach 1942–1944. Ona również znalazła kres życia w powstańczej Warszawie, gdzie poległa jako łączniczka i sanitariuszka Batalionu AK „Miłosz” w Śródmieściu Południowym.

Otwarcie wystawy „Pokolenie Baczyńskiego” - Warszawa, 27 września 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Otwarcie wystawy „Pokolenie Baczyńskiego” - Warszawa, 27 września 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Spośród tych, którzy przeżyli wojnę, wybitną rolę odegrali m.in. pisarz Gustaw Herling-Grudziński, pozostały na uchodźstwie były łagiernik i żołnierz spod Monte Cassino; znakomity pisarz science fiction i futurolog Stanisław Lem, pochodzący ze Lwowa, a osiadły później w Krakowie; urodzony w Rzeszowie reżyser Józef Szajna oraz pochodzący z Kozienic kompozytor Bogusław Klimczuk.

W działania opozycji demokratycznej w PRL, a zwłaszcza NSZZ „Solidarność”, zaangażowali się np. Marek Edelman, przywódca bojowników żydowskich z getta warszawskiego, a później wybitny lekarz kardiolog w Łodzi; Lech Bądkowski, weteran walk znad Bzury i spod Narwiku, który w 1980 r. wsparł strajkujących w Stoczni Gdańskiej; a także wychowany w Stanisławowie Mieczysław Lisowski, weteran AK oraz więzień NKWD i UB, który angażował się w działalność Wolnych Związków Zawodowych i NSZZ „Solidarność” w Szczecinie.

Wystawa przypomina również o rodakach, którzy po II wojnie światowej pozostali na terenie Związku Sowieckiego: o biskupie diecezji kamienieckiej ks. Janie Olszańskim, który przez dekady nieugięcie prowadził swą misję kapłańską na Ukrainie mimo szykan KGB, oraz o Eugeniuszu Cydziku, weteranie Zgrupowania Nadniemeńskiego AK i łagierniku Workuty, który mieszkając we Lwowie, angażował się społecznie w opiekę nad polskimi miejscami pamięci narodowej.

Wystawa „Pokolenie

Baczyńskiego” w Łodzi. Fot. Jacek

Trajdos (IPN)

Trzyście odston

Na wystawie „Pokolenie Baczyńskiego” wykorzystano liczne ilustracje pochodzące zarówno z Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, jak też z wielu archiwów i muzeów w kraju, m.in. Europejskiego Centrum Solidarności, Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej w Toruniu, Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego, Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie, Muzeum Powstania Warszawskiego, Narodowego Archiwum Cyfrowego, Ośrodka KARTA, Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau, Polony i Polskiej Agencji Prasowej, a także ze zbiorów prywatnych, w tym zwłaszcza rodzin bohaterów ekspozycji.

Autorami koncepcji wystawy są Adam Hlebowicz (dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN) i dr Mateusz Marek. Jej projekt graficzny przygotował zaś Szymon Węglowski. Inauguracja ekspozycji odbyła się 27 września 2021 r. na Dziedzińcu Wielkim Zamku Królewskiego w Warszawie, gdzie można było ją oglądać do połowy listopada tegoż roku. Później wystawa w trzynastu wersjach regionalnych była prezentowana równolegle w kolejnych miastach w Polsce.

Tekst pochodzi z numeru 9/2021 „Biuletynu IPN”

COFNIJ SIĘ